

Allochtonenprognose 2002–2050: bijna twee miljoen niet-westerse allochtonen in 2010

Maarten Alders

Volgens de nieuwe allochtonenprognose van het CBS neemt het aantal niet-westerse allochtonen toe van 1,6 miljoen in 2002 tot bijna 2 miljoen in 2010. Het aantal westerse allochtonen neemt in deze periode beduidend minder snel toe, van 1,4 miljoen nu tot 1,5 miljoen in 2010. De groep Aziaten neemt van de onderscheiden groepen allochtonen het snelst in omvang toe. In 2010 zullen er bijna 400 duizend Aziaten in Nederland wonen. Momenteel zijn het er bijna 270 duizend. In 2010 zal Nederland eveneens bijna 400 duizend Turken tellen. Op dit moment vormen ze met 330 duizend personen de grootste groep. In 2002 was bijna een op de tien inwoners van Nederland een niet-westerse allochtoon. In 2050 zal dit aandeel zijn verdubbeld.

1. Inleiding

De allochtonenprognose is een verbijzondering van de bevolkingsprognose die eveneens in deze aflevering van *Bevolkingstrends* wordt gepubliceerd (De Jong, 2003). De allochtonenprognose is vooral gebaseerd op veronderstellingen over de toekomstige ontwikkelingen van de migratie van allochtonen en van het gemiddeld aantal kinderen dat allochtone vrouwen krijgen. Deze veronderstellingen leiden tot de prognose van de aantallen allochtonen in de komende decennia. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar leeftijd, geslacht, herkomstgroepering en generatie (zie *kader*). De allochtonenprognose onderscheidt binnen de groep niet-westerse allochtonen de volgende groepen allochtonen naar herkomstgroepering:

- Turkije
- Marokko
- Suriname
- Nederlandse Antillen en Aruba
- Afrika (exclusief Marokko)
- Azië (exclusief Indonesië en Japan)
- Latijns-Amerika (exclusief Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba).

Binnen de groep westerse allochtonen worden onderscheiden:

- Indonesië (inclusief voormalig Nederlands-Indië)
- Europese Economische Ruimte (EER: landen van de Europese Unie (EU) plus Noorwegen, IJsland en Liechtenstein)
- overige Europese landen (Oost- en Centraal-Europa)
- overige (niet-Europese) landen (Noord-Amerika, Oceanië en Japan).

Waar in de tekst over Afrika wordt gesproken, wordt Afrika exclusief Marokko bedoeld. Met Azië wordt bedoeld Azië exclusief Indonesië en Japan, en met Latijns-Amerika steeds Latijns-Amerika exclusief Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba.

In de paragrafen 2 en 3 worden de belangrijkste uitkomsten van de nieuwe allochtonenprognose toegelicht. Het toekomstige aantal allochtonen in Nederland hangt nauw samen met de toekomstige ontwikkelingen in de buitenlandse migratie en de vruchtbaarheid van allochtone vrouwen. De veronderstellingen met betrekking tot migratie en vruchtbaarheid worden in paragraaf 4 en 5 nader uitgewerkt.

Allochtonen naar herkomstgroepering

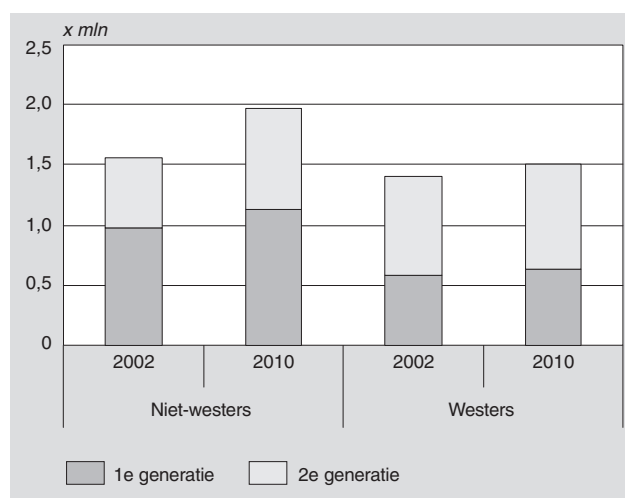
Het CBS rekent iemand tot de allochtonen als ten minste één van diens ouders in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (de eerste generatie) of dat van de moeder (de tweede generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In het laatste geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Onderscheid wordt gemaakt in westerse en niet-westerse allochtonen. Tot de categorie niet-westerse allochtonen behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Nederlands-Indië/Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Tot de categorie westerse allochtonen behoren allochtonen uit alle landen van Europa (met uitzondering van Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Japan en Indonesië (inclusief het voormalig Nederlands-Indië). Autochtonen zijn personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar ze zelf zijn geboren.

2. Bijna twee miljoen niet-westerse allochtonen in 2010

Op dit moment wonen in Nederland bijna 1,6 miljoen niet-westerse allochtonen. In 2010 zullen het er bijna 2 miljoen zijn, ruim 400 duizend meer (*grafiek 1*). Het aantal westerse allochtonen bedraagt momenteel 1,4 miljoen. Deze groep groeit al langere tijd relatief minder snel en zal in 2010 uit 1,5 miljoen personen bestaan.

1. Aantal niet-westerse en westerse allochtonen, 2002 en 2010

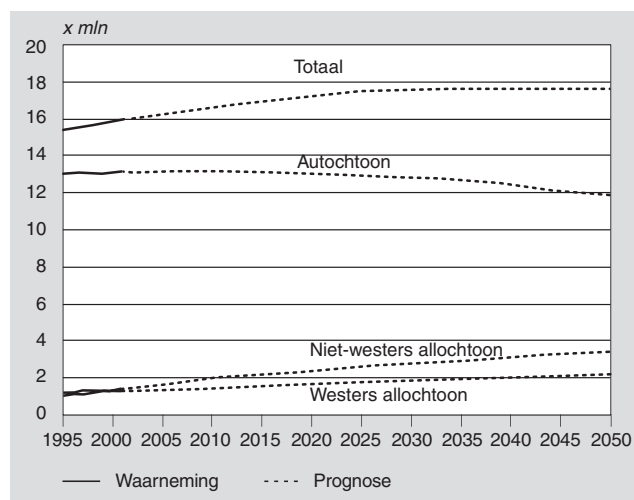

De toename van het aantal niet-westerse allochtonen is een belangrijke motor achter de groei van de totale bevolking van Nederland. Deze groeit tot het jaar 2010 met 562 duizend personen. Ongeveer driekwart van de groei komt voor rekening van niet-westerse allochtonen. Ongeveer 17 procent van de groei is toe te schrijven aan westerse allochtonen en 9 procent aan autochtonen.

Op de lange termijn, tot halverwege deze eeuw, groeit het aantal niet-westerse allochtonen tot bijna 3,5 miljoen (grafiek 2). Het aandeel niet-westerse allochtonen in de totale bevolking zal hiermee verdubbelen tot een vijfde. Het aantal westerse allochtonen stijgt geleidelijk naar 2,2 miljoen personen, ofwel een achtste van de totale bevolking. De autochtone bevolking zal vanaf 2007 in omvang afnemen. Door de vergrijzing zullen steeds meer mensen komen te overlijden. Het aantal autochtonen daalt hierdoor van 13,1 miljoen in 2002 tot 11,9 miljoen in 2050.

In de vorige allochtonenprognose nam het aantal niet-westerse allochtonen iets sneller toe, tot 3,9 miljoen in 2050. Een van de verklaringen voor dit verschil ligt in het feit dat in de vorige prognose een hoger aantal asielmigranten werd verondersteld.

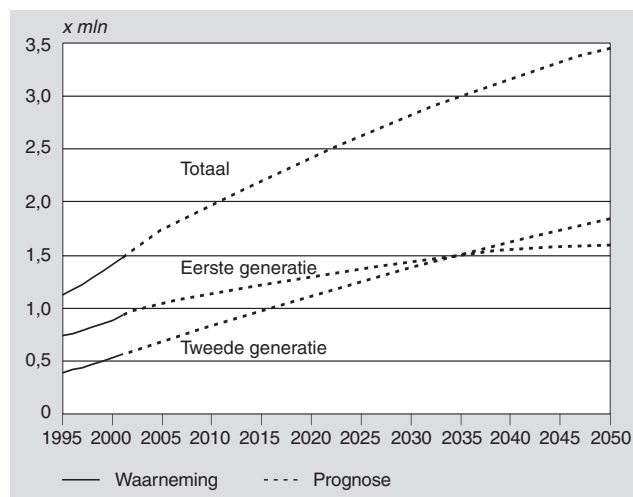
2. Aantal autochtonen en allochtonen, 1995–2050

De niet-westerse allochtone bevolking is een snel groeiende bevolkingsgroep. Dit geldt voor zowel de eerste als de tweede generatie. De eerste generatie groeit vooral door immigratie, de tweede generatie door geboorte uit de eerste generatie. De komende jaren zullen jaarlijks ruim 40 duizend niet-westerse allochtonen van de eerste generatie immigreren en ongeveer 20 duizend emigreren (zie paragraaf 4). Per saldo neemt de niet-westerse eerste generatie hierdoor de komende acht jaar met ruim 160 duizend personen toe, tot 1,1 miljoen in 2010 (grafiek 1). De sterke toename van de eerste generatie maakt dat ook de tweede generatie niet-westerse allochtonen snel in omvang zal toenemen. Daar komt bij dat steeds meer vrouwen van de eerste generatie op de leeftijd komen dat ze kinderen krijgen. De komende jaren zullen in Nederland jaarlijks ruim 30 duizend kinderen met een niet-westerse moeder of vader worden geboren. Dit betekent dat tot 2010 de niet-westerse tweede generatie met ruim 250 duizend personen zal groeien, tot 838 duizend personen. Ruim 42 procent van de niet-westerse allochtonen behoort dan tot de tweede generatie, bijna 5 procentpunten meer dan in 2002.

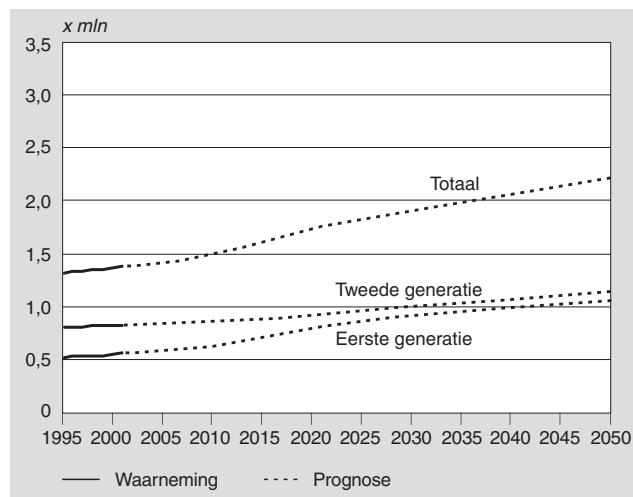
De tweede generatie groeit dus beduidend sneller dan de eerste generatie. Wel zal het groeitempo van de tweede generatie geleidelijk afnemen. Dit komt enerzijds doordat de eerste generatie gemiddeld steeds ouder wordt en zich dus niet langer in de vruchtbare levensfase bevindt, anderzijds omdat wordt verwacht dat veel groepen niet-westerse vrouwen gemiddeld steeds minder kinderen zullen krijgen (zie paragraaf 5). Ondanks het afnemende groeitempo zal de tweede generatie na 2035 groter van omvang zijn dan de eerste generatie (grafiek 3).

3. Niet-westerse allochtonen naar generatie, 1995–2050

De westerse eerste generatie zal beduidend minder snel toenemen dan de niet-westerse eerste generatie. Vooral voor de eerstkomende jaren wordt verwacht dat per saldo minder westerse dan niet-westerse allochtonen naar Nederland zullen komen. De westerse eerste generatie neemt tot 2010 met 60 duizend personen toe (grafiek 1). Daarna zal de eerste generatie iets sneller in omvang toenemen, omdat wordt verwacht dat de arbeidsmigratie in deze periode weer zal aantrekken. Ook de tweede generatie neemt met 35 duizend personen tot 2010 slechts langzaam in omvang toe (grafiek 4). Dit komt onder meer doordat westerse allochtonen gemiddeld maar weinig kinderen krijgen in Nederland. Velen van hen verblijven enkele jaren in Nederland om te werken en wachten ze met het krijgen van kinderen tot ze weer zijn teruggekeerd in hun land van herkomst.

4. Westerse allochtonen naar generatie, 1995–2050

3. Aziaten worden grootste groep allochtonen

De sterke toename van het aantal niet-westerse allochtonen doet zich voor bij alle onderscheiden groepen. In 2002 vormden Turken met 331 duizend personen de grootste groep niet-westerse allochtonen (grafiek 5). Vooral door de toename van de tweede generatie neemt het aantal Turken tot 2010 toe tot 394 duizend. De naar grootte tweede groep, de Surinamers, neemt minder snel in omvang toe. Enerzijds komen er minder Surinamers naar Nederland dan Turken, anderzijds krijgen Surinaamse vrouwen gemiddeld minder kinderen dan Turkse vrouwen. Marokkaanse vrouwen daarentegen krijgen van de onderscheiden groepen gemiddeld het grootste aantal kinderen. Hierdoor streven ze de Surinamers

Staat 1
Aantal niet-westerse en westerse allochtonen op 1 januari

		2002	2010	2030	2050
		x 1 000			
Niet-westers	1e generatie	972	1 136	1 448	1 606
	2e generatie	587	838	1 381	1 852
	totaal	1 558	1 974	2 829	3 458
Westers	1e generatie	575	636	915	1 065
	2e generatie	831	866	998	1 155
	totaal	1 407	1 502	1 914	2 220
Turkije	1e generatie	186	204	230	229
	2e generatie	145	191	265	318
	totaal	331	394	495	547
Marokko	1e generatie	160	178	209	217
	2e generatie	125	181	271	320
	totaal	284	359	481	537
Suriname	1e generatie	186	192	191	160
	2e generatie	129	158	197	220
	totaal	315	349	387	380
Ned.Antillen en Aruba	1e generatie	82	93	120	136
	2e generatie	43	60	105	151
	totaal	125	153	225	288
Afrika	1e generatie	120	140	178	216
	2e generatie	58	95	178	253
	totaal	178	235	356	469
Azië	1e generatie	201	276	425	526
	2e generatie	67	121	288	458
	totaal	268	397	713	984
Latijns-Amerika	1e generatie	37	54	95	122
	2e generatie	21	33	77	132
	totaal	58	87	172	254
Indonesië	1e generatie	137	121	85	65
	2e generatie	265	266	256	196
	totaal	403	387	341	261
EER	1e generatie	278	290	367	404
	2e generatie	476	474	462	496
	totaal	754	765	829	901
Overig Europa	1e generatie	124	188	396	522
	2e generatie	59	89	213	361
	totaal	184	276	608	883
Overig niet-Europa	1e generatie	35	37	69	74
	2e generatie	31	38	67	102
	totaal	67	74	135	176

in aantal voorbij. In 2010 zullen in Nederland 359 duizend Marokkanen wonen en 349 duizend Surinamers. Overigens zal het aantal Surinamers in de verdere toekomst, vanaf 2035, kleiner worden. Deze situatie, die zich alleen bij deze niet-westerse groep voordoet, wordt veroorzaakt door de krimpende eerste generatie (staat 1).

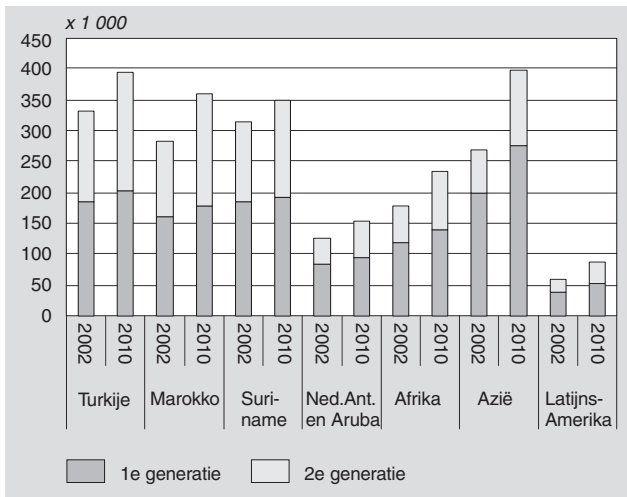
De grootste groep niet-westerse allochtonen zal echter worden gevormd door de Aziaten. In 2002 was hun aantal met 268 duizend nog kleiner dan, bijvoorbeeld, dat van de Marokkanen. In 2010 zal de Aziatische bevolkingsgroep met 397 duizend personen in omvang net iets groter zijn dan de Turkse bevolkingsgroep. Deze sterke toename houdt verband met de bijna 9 duizend Aziaten die per saldo jaarlijks naar Nederland zullen komen. Anderzijds zullen steeds meer Aziatische vrouwen de reproductieve leeftijd bereiken, waardoor ook de tweede generatie snel zal groeien. In 2050 zullen naar verwachting bijna een miljoen Aziaten in Nederland wonen (staat 1). Volgens de vorige allochtonenprog-

nose nam het aantal Aziaten nog toe tot 1,3 miljoen. De belangrijkste reden voor dit verschil is dat in de vorige prognose een hoger aantal immigranten uit Azië werd verondersteld.

Ook het aantal Afrikanen zal toenemen, maar niet meer zo sterk als in de afgelopen jaren. Tussen 1997 en 2002 nam het aantal Afrikanen, als gevolg van de toestroom van asielzoekers uit landen als Angola en Sierra Leone, nog met 55 duizend toe. Omdat verwacht wordt dat de komende jaren minder asielzoekers naar Nederland komen dan in de afgelopen jaren, neemt het groeitempo af tot 41 duizend in de periode 2002–2007. In 2010 zullen in Nederland 235 duizend Afrikanen wonen.

Latijns-Amerikaanse allochtonen blijven de kleinste onderscheiden groep niet-westerse allochtonen. Van de 87 duizend Latijns-Amerikaanse allochtonen in 2010 vormen vrouwen met bijna 60 procent de meerderheid. In veel gevallen zijn ze getrouwd met een autochtone man.

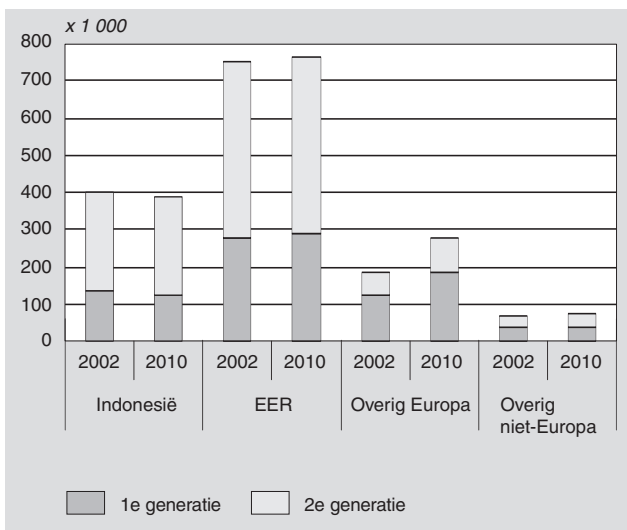
5. Niet-westerse allochtonen naar herkomstgroepering, 2002 en 2010

Op dit moment wonen in Nederland ruim 750 duizend personen afkomstig uit de EER. Binnen deze groep vormen Duitsers, met bijna 400 duizend personen, veruit de grootste afzonderlijke herkomstgroep. De tweede generatie Duitsers bestaat uit 290 duizend personen, van wie ruim 90 procent één in Duitsland geboren ouder en één in Nederland geboren ouder heeft. Van de totale groep allochtonen afkomstig uit de EER behoort ruim een derde tot de eerste generatie. De eerste generatie uit de EER zal geleidelijk in omvang blijven toenemen door het verwachte migratieoverschot (grafiek 6). De tweede generatie zal in omvang maar weinig veranderen. Allochtonen uit de overige Europese landen zullen wel fors in aantal toenemen. Op termijn wordt verwacht dat jaarlijks 20 duizend personen uit deze landen naar Nederland zullen komen. Dit heeft mede te maken met de uitbreiding van de EU (zie paragraaf 4).

De Indonesische bevolking (overwegend personen uit voormalig Nederlands-Indië en hun kinderen) is de enige onderscheiden groep die op dit moment al in omvang afneemt. In 2010 zullen 387 duizend Indonesiërs in Nederland wonen, 16 duizend minder dan in 2002. Deze krimp heeft te maken met de hoge gemiddelde leeftijd van deze bevolkingsgroep.

6. Westerse allochtonen naar herkomstgroepering, 2002 en 2010

4. Meer arbeidsmigranten, minder asielmigranten

De toekomstige omvang van de eerste generatie allochtonen wordt hoofdzakelijk bepaald door toekomstige ontwikkelingen in

de buitenlandse migratie. De belangrijkste vormen van migratie zijn arbeidsmigratie, asielmigratie en volgmigratie (gezinsvorming en gezinshereniging). Asielmigranten komen vooral uit Afrika en Azië, arbeidsmigranten uit Europa en Noord-Amerika. Wat betreft immigratie is de prognose gebaseerd op veronderstellingen over het aantal immigranten, wat betreft emigratie op veronderstellingen over emigratiekansen.

De veronderstellingen met betrekking tot het aantal immigranten wijken wat betreft asielmigratie af van die in de vorige prognose. De overige veronderstellingen, ook die met betrekking tot de emigratie, zijn in grote lijnen gelijk gebleven. Voor een uitgebreidere verantwoording van laatstgenoemde veronderstellingen wordt verwezen naar Alders (2001).

Asielmigratie

In de bevolkingsprognose is de veronderstelling over het verwachte toekomstige aantal asielzoekers ten opzichte van de vorige prognose naar beneden bijgesteld (De Jong, 2003). In de nieuwe prognose wordt verwacht dat jaarlijks 20 duizend asielverzoeken in Nederland worden ingediend en dat 40 procent van deze verzoeken ingewilligd wordt. Dit resulteert in 8 duizend asielmigranten. Daarnaast wordt, evenals in de vorige prognose, verwacht dat per twee asielmigranten één volgmigrant naar Nederland zal komen. In totaal betekent dit dat jaarlijks 12 duizend migranten in het kader van asielmigratie zullen arriveren. In de vorige prognose lag dit aantal nog 12 duizend hoger.

Van de asielzoekers komt ongeveer 30 procent (bijna 4 duizend) uit Afrika. Daarnaast komen er migranten naar Nederland voor studie en werk. Verondersteld wordt dat op termijn, in 2050, 7 duizend migranten uit Afrika naar Nederland zullen komen (staat 2). Dit is 3 duizend minder dan aangenomen in de vorige prognose, hetgeen geheel valt toe te schrijven aan de aangepaste veronderstelling ten aanzien van de asielmigratie.

Eind jaren negentig is het aantal migranten uit Azië sterk toegenomen, tot meer dan 20 duizend per jaar. In 2002 is dit aantal weer gedaald, als gevolg van een teruglopend aantal asielzoekers. Deze daling zal naar verwachting doorzetten. Aangenomen wordt dat jaarlijks 7 duizend asielzoekers, 60 procent van de totale stroom, uit Azië komen. Voorts wordt verwacht dat in toenemende mate arbeidsmigranten uit landen als India en de Filippijnen naar Nederland komen. Verondersteld wordt dat het totaal aantal immigranten uit Azië zal dalen tot 15 duizend per jaar.

De migratie vanuit Turkije en Marokko bestaat voor een belangrijk deel uit huwelijksmigratie. Jonge Turken en Marokkanen zoeken vaak hun huwelijkspartner in het land van herkomst (Steenhof en Harmsen, 2001). In de vorige prognose werden 4 duizend migranten uit Turkije en 5 duizend migranten uit Marokko verwacht. In de nieuwe prognose wordt een gelijk aantal migranten uit deze landen verondersteld (uit elk van beide landen 4 duizend per jaar).

Het aantal migranten uit Suriname ligt de laatste jaren met iets meer dan 3 duizend op een stabiel niveau. Evenals in de vorige prognose wordt verwacht dat op termijn 3 duizend migranten uit Suriname zullen komen.

De immigratie vanuit de Nederlandse Antillen is sneller teruggelopen dan in de vorige prognose werd voorzien. Het aantal migranten liep terug van meer dan 10 duizend in 2000 naar minder dan 6 duizend in 2002. Voor de lange termijn wordt verondersteld dat jaarlijks 5 duizend immigranten vanaf de eilanden zullen komen. Dit is ongeveer gelijk aan het gemiddelde niveau tussen 1987 en 1997.

Het aantal migranten uit Latijns-Amerika is de laatste jaren geleidelijk gestegen, tot boven de 4 duizend. Omdat vrouwen uit deze landen naar verhouding vaak door Nederlandse mannen als huwelijkspartner worden gekozen, wordt verwacht dat deze stroom zal toenemen tot 5 duizend.

Het aantal migranten uit Indonesië schommelt al geruime tijd iets onder de 2 duizend. Op de lange termijn wordt een jaarlijks aantal van 2 duizend verwacht.

Staat 2
Migratie¹⁾ van de eerste generatie naar herkomstsgroepering

		Waarneming ²⁾			Prognose	
		1990	1995	2001	2010	2050
		<i>x 1 000</i>				
<i>Niet-westers</i>						
Turkije	Immigratie	12,1	4,7	6,0	4,0	4,0
	Emigratie	3,4	3,0	1,3	1,3	0,7
	Migratiesaldo	8,8	1,7	4,7	2,7	3,3
Marokko	Immigratie	9,6	3,2	5,2	4,0	4,0
	Emigratie	1,8	2,2	1,1	1,2	0,7
	Migratiesaldo	7,7	1,0	4,1	2,8	3,3
Suriname	Immigratie	8,1	2,6	3,6	3,0	3,0
	Emigratie	1,8	2,1	1,1	1,3	1,0
	Migratiesaldo	6,2	0,6	2,4	1,7	2,0
Ned. Antillen en Aruba	Immigratie	6,8	3,3	8,3	5,0	5,0
	Emigratie	3,1	4,0	2,9	3,3	2,9
	Migratiesaldo	3,7	-0,6	5,4	1,7	2,1
Afrika	Immigratie	11,0	9,5	15,6	7,0	7,0
	Emigratie	3,6	3,7	5,8	5,5	3,3
	Migratiesaldo	7,3	5,8	9,8	1,5	3,7
Azië	Immigratie	10,2	13,8	21,7	15,0	15,0
	Emigratie	3,4	4,0	5,3	6,2	6,1
	Migratiesaldo	6,8	9,8	16,4	8,8	8,9
Latijns-Amerika	Immigratie	3,7	2,5	4,5	4,4	5,0
	Emigratie	1,3	1,6	1,6	2,2	3,2
	Migratiesaldo	2,4	0,9	2,8	2,2	1,8
<i>Westers</i>						
Indonesië	Immigratie	2,0	1,2	2,0	1,9	2,0
	Emigratie	1,2	1,2	0,8	0,9	0,6
	Migratiesaldo	0,8	0,1	1,2	1,0	1,4
EER	Immigratie	19,8	16,4	22,0	24,6	25,0
	Emigratie	11,5	15,0	14,4	16,3	19,0
	Migratiesaldo	8,2	1,4	7,6	8,3	6,0
Overig Europa	Immigratie	5,2	12,4	14,6	18,7	20,0
	Emigratie	1,9	2,5	3,8	6,0	11,2
	Migratiesaldo	3,2	9,8	10,8	12,7	8,8
Overig niet-Europa	Immigratie	5,5	4,9	6,8	8,4	10,0
	Emigratie	3,5	4,5	5,0	5,7	9,7
	Migratiesaldo	1,9	0,4	1,8	2,7	0,3

¹⁾ Emigratie en migratiesaldo inclusief het saldo administratieve correcties

²⁾ Naar geboorteland persoon, ongeacht geboorteland ouders.

Arbeidsmigratie

Arbeidsmigranten komen vooral uit de landen van de EER, Oost- en Centraal-Europa, en uit niet-Europese landen als de Verenigde Staten en Japan. Verondersteld wordt dat de arbeidsmigratie uit deze landen geleidelijk zal toenemen. Een sterke stijging wordt echter niet verwacht, omdat ook andere westerse landen vanwege de vergrijzing te kampen (zullen) hebben met krapte op de arbeidsmarkt. Wel kan worden verwacht dat de mobiliteit binnen Europa zal toenemen, onder meer vanwege de steeds soepelere regelgeving binnen de Europese Unie. Verondersteld wordt dat het aantal immigranten uit de landen van de EER nog licht zal toenemen, tot 25 duizend per jaar. Wel wordt verwacht dat de daling die zich in het laatste waarnemingsjaar heeft voorgedaan vanwege de slechte economische vooruitzichten enkele jaren zal aanhouden. Het aantal immigranten uit de overige Europese landen zal naar verwachting toenemen tot 20 duizend per jaar, 5 duizend meer dan in de vorige prognose werd verondersteld. Deze veronderstelling is mede ingegeven door de het lagere aantal asielmigranten volgens de nieuwe prognose. Dit leidt tot minder arbeidsaanbod en dus meer krapte op de arbeidsmarkt. De vraag naar arbeidsmigranten uit Oost-Europa zal hierdoor toenemen. Ook de migratie uit de overige niet-Europese landen zal geleidelijk blijven toenemen, tot 10 duizend op de langere termijn.

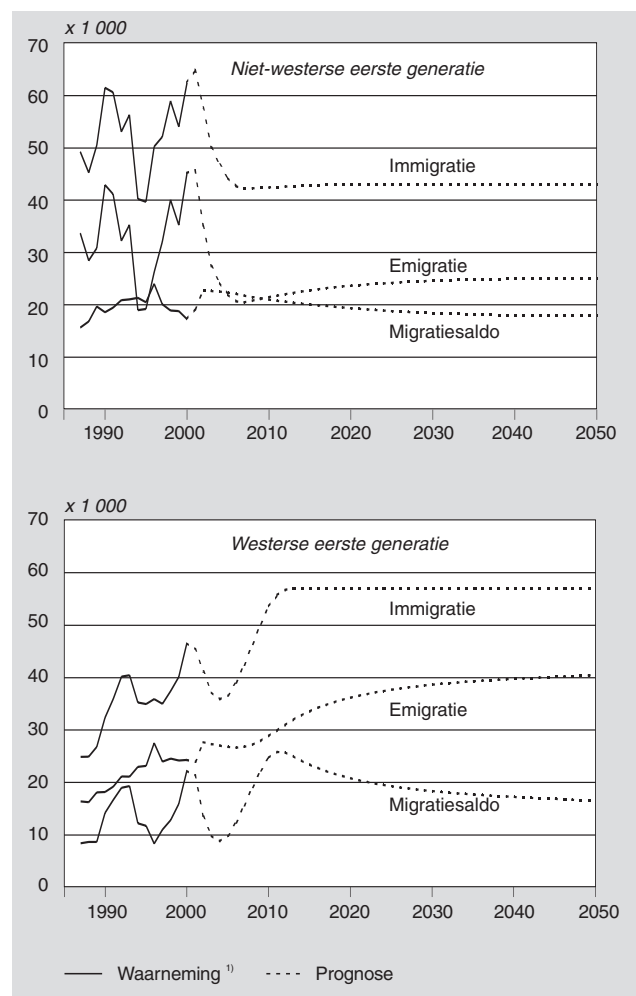
Migratiesaldo

De prognose van het aantal emigranten is gebaseerd op veronderstellingen over de hoogte van de emigratiekansen. Evenals in de vorige prognose zullen voor de meeste groepen niet-westerse alloctonen de emigratiekansen naar verwachting afnemen. Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat immigranten met een korte verblijfsduur in Nederland meer geneigd zijn te emigreren dan emigranten die al langere tijd in Nederland verblijven (Alders en Nicolaas, 2003). Een daling van het aandeel nieuwe immigranten leidt dus tot een daling van de emigratiekansen. Voor de meeste niet-westerse groepen zal in de toekomst gelden dat de emigratiekansen afnemen. De zittende alloctone bevolking in Nederland groeit, terwijl het aantal nieuwe immigranten in veel gevallen maar nauwelijks stijgt. Voor westerse alloctonen worden gelijkblijvende of licht stijgende emigratiekansen verondersteld. Het *aantal* westerse emigranten neemt hierdoor toe. De reden is dat een groot deel van de westerse alloctonen maar korte tijd in Nederland blijft (Alders en Nicolaas, 2003). Hierdoor leidt een hogere immigratie ook snel tot een hogere emigratie.

Het aantal niet-westerse emigranten van de eerste generatie zal de komende jaren geleidelijk afnemen tot iets onder de 20 duizend per jaar (*grafiek 7*). Hier staat een instroom van ongeveer 43 duizend immigranten tegenover. Per saldo zal de eerste generatie geleidelijk toenemen met ongeveer 25 duizend personen per jaar.

Het aantal westerse emigranten zal eveneens geleidelijk toenemen, tot een niveau van ongeveer 40 duizend per jaar. Het aantal immigranten zal de eerstkomende jaren nog afnemen, om vervolgens toe te nemen tot 57 duizend per jaar.

7. Migratie van de niet-westerse en westerse eerste generatie, 1987–2050

¹⁾ Naar geboorteland persoon, ongeacht geboorteland ouders.

Tweede generatie

In de voorgaande alloctonenprognoses is steeds verondersteld dat het toekomstige migratiesaldo van de tweede generatie nul zou zijn. Deze veronderstelling kon echter nauwelijks worden getoetst, omdat waarnemingen maar beperkt beschikbaar waren. Sinds kort zijn echter wel cijfers over de migratie van de tweede generatie beschikbaar. Hieruit blijkt dat het migratiesaldo van de tweede generatie duidelijk negatief is. Het vertrekoverschot van de niet-westerse tweede generatie bedroeg de laatste zes jaar gemiddeld ruim duizend personen, en dat van de westerse tweede generatie bijna 2,5 duizend. In de nieuwe prognose is verondersteld dat ook in de toekomst de tweede generatie een vertrekoverschot zal kennen. De emigratiekansen worden verondersteld op termijn gelijk te zijn aan die van de totale groep in Nederland geboren personen. Voor de immigratie wordt verondersteld dat een aanzienlijk deel van de emigranten weer zal terugkeren naar Nederland, zoals ook wordt aangenomen voor autochtonen.

5. Dalend kindertal

Een van de oorzaken van de snelle groei van de niet-westerse tweede generatie is de relatief hoge vruchtbaarheid van de eerste generatie. Voor de komende jaren wordt verwacht dat de meeste

groepen niet-westers alloctone vrouwen gemiddeld meer kinderen zullen krijgen dan autochtone vrouwen. Een belangrijke randvoorwaarde voor de veronderstelling over het gemiddelde kindertal van alloctonen is de vruchtbaarheidsveronderstelling uit de bevolkingsprognose. Voor het totaal van de in Nederland wonende vrouwen wordt op termijn een gemiddeld kindertal van 1,75 verwacht. Uitgangspunt van de veronderstellingen voor de alloctonen is convergentie van de vruchtbaarheidsniveaus. Dit betekent echter niet dat voor de verschillende alloctone groepen uiteindelijk hetzelfde vruchtbaarheidsniveau zal gelden. Wel zullen de verschillen tussen de groepen kleiner worden. De veronderstellingen hebben betrekking op het totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR) en zijn samengevat in *staat 3*.

Staat 3
Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR) van eerste generatie naar herkomst-groepering

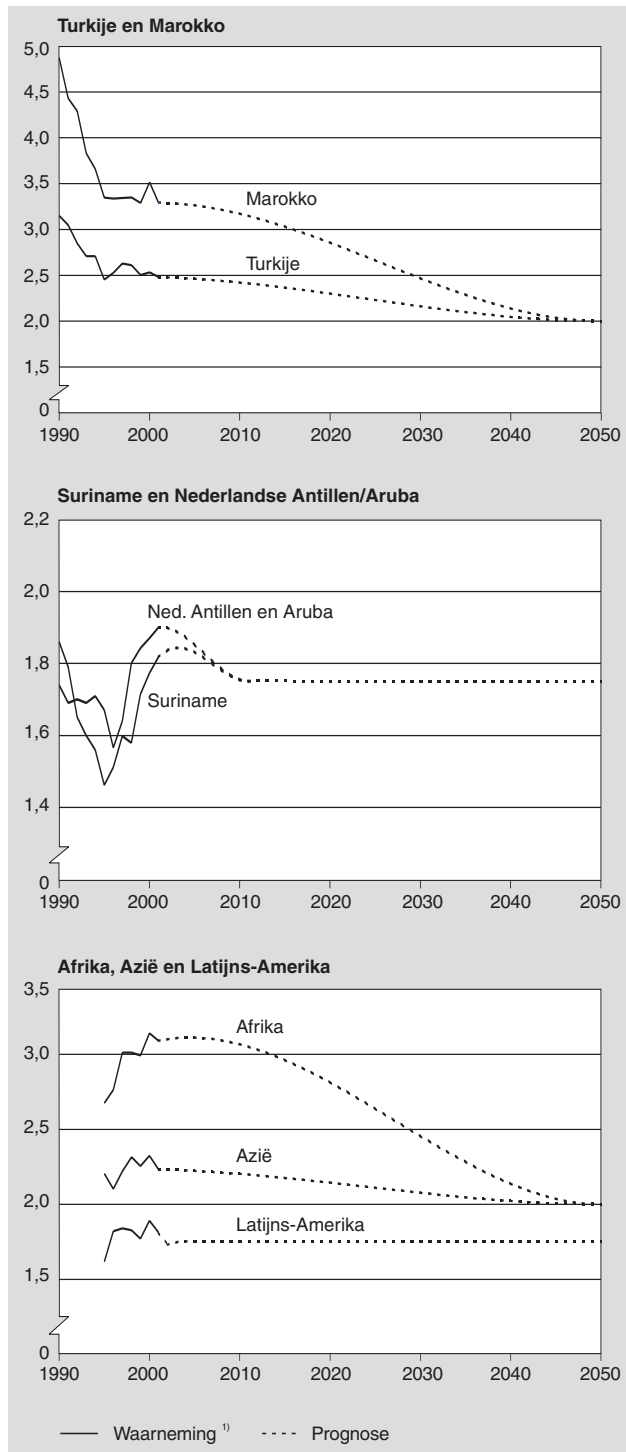
	Waarneming		Prognose		
	1990 ¹⁾	1995	2001	2015	2050
<i>Niet-westers</i>	<i>kinderen per vrouw</i>				
Turkije	3,15	2,45	2,48	2,37	2,00
Marokko	4,87	3,35	3,29	3,03	2,00
Suriname	1,86	1,46	1,82	1,75	1,75
Ned. Antillen en Aruba	1,74	1,67	1,90	1,75	1,75
Afrika	.	2,54	2,94	2,84	2,00
Azië	.	2,06	2,09	2,06	2,00
Latijns-Amerika	.	1,53	1,71	1,75	1,75
<i>Westers</i>					
Indonesië	1,66	1,60	1,59	1,75	1,75
EER	.	.	1,35	1,40	1,40
Overig niet-Europa	.	.	1,31	1,40	1,40
Overig Europa	.	.	1,67	1,75	1,75
Totaal Nederland	1,62	1,53	1,71	1,75	1,75

¹⁾ Naar geboorteland persoon, ongeacht geboorteland ouders.

Turkije en Marokko

De TFR van Turkse en Marokkaanse vrouwen is in de eerste helft van de jaren negentig sterk gedaald, waarna het niveau min of meer gelijk is gebleven (*grafiek 8*). Eén van de mogelijke verklaringen voor deze stabilisatie is dat veel jonge Turken en Marokkanen hun partner in het land van herkomst zoeken. Verwacht kan worden dat dit enigszins traditioneel ingestelde migranten zullen zijn, die relatief veel kinderen zullen krijgen. Eerder onderzoek heeft laten zien dat relatief veel immigrerende Turkse en Marokkaanse vrouwen kort na aankomst in Nederland een kind krijgen (Alders, 2000). Omdat voor de komende jaren geen sterke daling van de huwelijksmigratie wordt verwacht, zal ook het vruchtbaarheidsniveau rond het huidige niveau blijven. Wel wordt aangenomen dat op de lange termijn het vruchtbaarheidsniveau zal dalen, mede doordat het opleidingsniveau en de arbeidsparticipatie van Turkse en Marokkaanse vrouwen zullen stijgen. De daling zal echter niet volledig doorzetten tot het Nederlandse niveau. Ook in de toekomst zullen migranten, vanwege een minder goede taalbeheersing, waarschijnlijk met een achterstand beginnen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Het hieruit voortvloeiende lagere opleidingsniveau en de geringere arbeidsparticipatie hebben een opwaarts effect op de vruchtbaarheid. Op de lange termijn wordt voor Turkse en Marokkaanse vrouwen een gemiddeld kindertal van twee verondersteld (*staat 1*). Dit aantal is gebaseerd op de veronderstelling dat deze vrouwen kleinere gezinnen krijgen, dus minder derde, vierde en volgende kinderen. Verwacht wordt dat 90 procent van de Turkse en Marokkaanse vrouwen ten minste één kind zal krijgen en dat 80 procent er twee of meer zullen krijgen. Deze veronderstelling is gebaseerd op longitudinale analyses, die laten zien dat kinderloosheid een nog vrijwel onbekend verschijnsel is bij deze vrouwen, zelfs bij de allerjongste generaties (Alders en Jansen Heijtmajer, 2002). De aandelen voor drie of meer kinderen (20 procent) en voor vier of meer kinderen (iets minder dan 10 procent) zijn gelijk aan die van de totale bevolking.

8. Totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR) van eerste generatie niet-westerse vrouwen, 1990–2050

¹⁾ Cijfers voor 1995: naar geboorteland persoon, ongeacht geboorteland ouders.

Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba

De vruchtbaarheid van Surinaamse vrouwen is na een sterke daling in de eerste helft van de jaren negentig de laatste jaren sterk toegenomen. Deze stijging houdt mogelijk verband met het grote aandeel huwelijksmigranten. Ongeveer de helft van de immigrerende Surinaamse vrouwen kwam in het kader van een huwelijk, of om samen te wonen, naar Nederland. Opgemerkt moet worden dat ook het vruchtbaarheidsniveau van de totale Nederlandse populatie sinds 1995 is toegenomen.

De vruchtbaarheid van Antilliaanse en Arubaanse vrouwen is de laatste jaren eveneens sterk toegenomen. Deze toename is geheel toe te schrijven aan de stijging van de vruchtbaarheid op jonge leeftijd.

Verwacht wordt dat de vruchtbaarheid van Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse vrouwen nog enkele jaren zal toenemen, om vervolgens te dalen naar het niveau van de totale bevolking (grafiek 8). Een van de argumenten hiervoor is dat deze vrouwen het in het onderwijs en op de arbeidsmarkt beter doen dan Turkse en Marokkaanse vrouwen. Bovendien gaan ze vaker gemengde relaties aan, waardoor ze naar verwachting sneller integreren. Longitudinale analyses laten zien dat Surinaamse vrouwen het moederschap steeds verder uitstellen en dat ze ook steeds vaker kinderloos blijven. Antilliaanse vrouwen laten weliswaar geen uitstel zien, maar lijken wat betreft het krijgen van kinderen sterk op in Nederland geboren vrouwen.

Afrika, Azië en Latijns-Amerika

De TFR van Afrikaanse vrouwen (exclusief Marokkaanse vrouwen) is de laatste jaren toegenomen tot bijna drie kinderen per vrouw, iets onder het niveau van Marokkaanse vrouwen. Voor de toekomst wordt een vergelijkbare ontwikkeling verwacht als voor Marokkaanse vrouwen. De TFR zal nog enkele jaren rond het huidige niveau blijven, onder meer vanwege gezinsvormende migratie. Vervolgens zal dit cijfer, net als bij Marokkaanse vrouwen, dalen naar twee kinderen per vrouw (grafiek 8).

Ook voor Aziatische vrouwen wordt verondersteld dat ze op termijn gemiddeld twee kinderen krijgen. Wel zal gedurende vrijwel de gehele prognoseperiode hun kindertal lager zijn dan dat van Afrikaanse vrouwen. Enerzijds komt dit doordat Aziatische vrouwen zowel in Nederland als in het herkomstland een lagere vruchtbaarheid hebben dan Afrikaanse vrouwen, anderzijds doordat de migratie vanuit Azië voor een groter deel uit arbeidsmigratie bestaat. Van deze migranten kan worden verwacht dat ze gemiddeld een hoger niveau van opleiding en arbeidsparticipatie zullen hebben, en een daarmee samenhangende lagere vruchtbaarheid.

Het kindertal van Latijns-Amerikaanse vrouwen is de laatste jaren vergelijkbaar met dat van Nederlandse vrouwen. Verondersteld wordt dat dit zo zal blijven. Belangrijkste reden is dat een groot aantal van deze vrouwen getrouwd zal zijn met een Nederlandse man waardoor ze relatief snel zullen integreren.

Indonesië, EER, overig Europa en overig niet-Europa

Mede door de kleine omvang van de 'risicopopulatie' fluctueert de TFR van Indonesische vrouwen sterk. Wel liggen de schommelingen rond het Nederlands gemiddelde. Verwacht wordt dat dit ook in de toekomst het geval zal zijn (staat 3).

Vrouwen uit de EER en westerse niet-Europese landen (Noord-Amerika, Oceanië en Japan) krijgen gemiddeld weinig kinderen, zelfs minder dan in Nederland geboren vrouwen. Dit komt doordat deze vrouwen (en hun eventuele partners) vaak slechts tijdelijk in Nederland verblijven en wachten met het krijgen van kinderen totdat ze weer zijn teruggekeerd in hun land van herkomst. Onder de veronderstelling dat dit ook in de toekomst het geval zal zijn, wordt een constant gemiddeld kindertal van 1,4 kinderen per vrouw aangenomen. De vruchtbaarheid van vrouwen uit de overige Europese landen (Centraal- en Oost-Europa) ligt rond het niveau van alle vrouwen in Nederland. Verondersteld wordt dat ook zij in de toekomst gemiddeld 1,75 kinderen zullen krijgen.

Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid

Om de tweede generatie alloctonen te kunnen voorspellen is niet alleen het gemiddeld aantal kinderen dat de eerste generatie vrouwen krijgt van belang, maar ook de leeftijd waarop ze die kinderen krijgen. Eén van de redenen om voor de toekomst een daling van de vruchtbaarheid op jonge leeftijd te veronderstellen is

de verwachting dat vooral de onderwijsparticipatie van niet-westers allochtone meisjes zal toenemen. Deze grotere participatie gaat in het algemeen gepaard met uitstel van gezinsvorming. Daarnaast zal ook een stijging van de arbeidsparticipatie leiden tot uitstel.

Evenals in de vorige allochtonenprognose wordt verondersteld dat het leeftijdsspecifieke patroon van de vruchtbaarheid van de allochtone groepen zal tenderen naar het patroon van alle vrouwen in Nederland. Voor een aantal groepen vrouwen is volledige convergentie van het gemiddeld aantal kinderen verondersteld. In 2050 zal in deze groepen het leeftijds patroon identiek zijn aan dat van de totale bevolking. Deze veronderstelling geldt zowel voor groepen die nu nog op gemiddeld jongere leeftijd kinderen krijgen (Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba, Latijns-Amerika, Indonesië en overig Europa), als voor groepen die nu op gemiddeld iets hogere leeftijd kinderen krijgen (EER en overig niet-Europa). Voor de Turkse, Marokkaanse, Afrikaanse en Aziatische vrouwen wordt verondersteld dat ze weliswaar op steeds latere leeftijd kinderen zullen krijgen, maar dat ze ook in 2050 nog steeds eerder moeder zullen worden dan in Nederland geboren vrouwen.

Kinderen uit gemengde relaties

Tot de tweede generatie allochtonen worden, naast kinderen die uit een in het buitenland geboren moeder worden geboren, ook kinderen gerekend die zijn geboren uit een Nederlandse moeder en een buitenlandse vader. Het is dus nodig een veronderstelling te maken over de verhouding tussen de omvang van deze twee groepen kinderen. Omdat de waarnemingen voor 2000 en 2001 geen aanleiding hebben gegeven de veronderstellingen in de vorige allochtonenprognose bij te stellen, wordt voor de onderbouwing van deze veronderstellingen verwezen naar Alders en Schapendonk-Maas (2001).

Literatuur

Alders, M., 2000, Kinderen krijgen over de landsgrenzen heen. Een analyse van het verband tussen migratie en vruchtbaarheid. Maandstatistiek van de Bevolking, november 2000, blz. 22–26. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M. en H. Schapendonk-Maas, 2001, Allochtonenprognose 2000–2050: veronderstellingen over het toekomstige kindertal van allochtone vrouwen. Maandstatistiek van de Bevolking, maart 2001, blz. 23–30. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M., 2001, Bevolkingsprognose 2000–2050: recente ontwikkelingen in de migratie en veronderstellingen voor de toekomst. Maandstatistiek van de Bevolking, maart 2001, blz. 31–40. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M. en W. Jansen Heijtmajer, 2002, Turkse en Marokkaanse gezinnen steeds kleiner. Maandstatistiek van de Bevolking, november 2002, blz. 4–7. CBS, Voorburg/Heerlen.

Alders, M. en H. Nicolaas, 2003, Een derde van de immigranten binnen zes jaar weer vertrokken. Bevolkingstrends (51)1, blz. 45–48. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong, A. de, 2003, Bevolkingsprognose 2002–2050: anderhalf miljoen inwoners erbij. Bevolkingstrends 51(1), blz. 21–26. CBS, Voorburg/Heerlen.

Steenhof, L. en C. Harmsen, 2001, Gehuwde allochtonen en hun partner. Maandstatistiek van de Bevolking, december 2001, blz. 31–34. CBS, Voorburg/Heerlen.